

N É P S É G.

Ki tud laposan hizelegni,
A gazdagokat megnyeri.
Lapos a pénz, kedves barátom,
Lapos hizelgés kell neki.

Lendítsd merészen füstölödöt,
Ahol csak aranyborjút látsz!
Imádd a porban, sárban s főleg:
Vakon dicsérd, akit imádsz!

A kenyér drága ma, de ingyen
Kapod a legszebb szavakat, —
Énekeld meg a kutyuskáját
És mecénásod jóllakat.

J Ó T A N Á C S.

Nevezd meg mindig igazi nevén,
Hogy kiről szól a példaköltemény.
Ha nem mered, lesz nagy keserűséged.
Teszem: egy számárról festettél képet —
Egy tucát füles rögtön így kiáltoz:
«Az én fülem e hosszú jül, világos!
És ez a hang, e böszült ordítás —
Az én hangom, — hogy is lehetne más?
A számár én vagyok! bár a nevemnek
Nyoma sincs itt, azonnal rámismernek.
Rámismer szép hazám Germánia —
A számár én vagyok! I-a! I-a!» —
Kímélni akartál egy ostobát,
S most tizenkettő haragszik reád.

A V Á S Á R F I A.

A VALÓSÁG az volt, hogy csakugyan ivott a városban egy keveset. De ettől eltekintve is olyan álmokat hozó, duruzló meleg volt a harmadosztályú vasúti kocsiban, hogy elbóbiskolt. Egyre ritkábban akadt a szemébe a vele szemben ülő terjedelmes asszonyság beszélgető árnya. Az asszonyság beszélt, magyarázott a szomszédjának, keze élénken mutogatott hozzá. A szomszédjához beszélt, de valójában mégis ő rá nézett, mintha mondta volna neki szomorán, szemrehányóan, hogy ne aludj te. Hiszen nem magamnak beszélek én, neked is beszélek... Ezt valahogy érezte is, látta is Őrpető. Néha ki is nyitotta a szemét, csak úgy, tessék-lássék, de aztán mégis nagyott fűjt. Jó izzel, egészségesen.

Az asszonyság szemrehányóan pillantott rá. Lesujtva pillantott Őrpetőre, aztán a szomszédjához hajolt és tovább szőtte az iménti beszélgetést :

— Igaz volt az, tessék elhinni. Hiába vártuk haza szegény nagyapámat, nem jött az többet haza soha se. Kiment annak keresésére a fél falú. Keresték délig, keresték estig semmi. Másnap reggel újra keresték és mit teccik gondolni, mit találtak?

— Nem gondolok én semmit asszonyság... — húzódott hátrább az Őrpető szomszédja.

— Két csizmaszárat, hallja. Két csizmaszárat! A többi részét megették nagyapámnak a farkasok...

A szomszéd úgy kapta hátra a fejét, hogy össze ütődött avval, aki háta mögött ült.

— Pardon, — mondta, — pardon — s aztán mereven az asszonyságra bámult.

— Ni csak! E bion megeshetik így télidőn, — bólingattak az utasok és közelebb hajoltak az asszonysághoz. Az asszonyság szinte kéjjel fészkelődött meg a helyén és a farkas szóra felriadt Őrpetőt nézte.

Őrpető kicsit furcsán bámult az asszonyságra, arra gondolt, hogy miket beszél ez itt össze-vissza. Hiszen egyáltalában nincsenek is farkasok. Dehogyan vannak. Farkasok csak a mesében vannak... Sunyva, szunyókálva kezdte hunyogatni a szemét, aztán újra elaludt. Kürölte tovább szállt, terjengett a mese télről, utasról, soha el nem fogyó farkasokról, melyek nem hagynak meg az utas emberből mást, csak két véres csizmaszárat a havon... a havon... Megzavarta álmát a mese foszlánya, olyan lármával vették, állták körül az utasok az asszonyságot. Őrpető felriadt, majd újra aludt. Megkapaszkodott lelkében egy-egykép, egy-egy szó, melyet szinte berzenkedve teregetett szét az asszonyság. A vonatkerekek csattogva kongatták a jeges éjszakát. Künt csendes tanyaházak, mesgyék, barázsdák dübörögtek meg a hó alatt. Bent lábra keltek, megelevenedtek az elmúlt századok paraszteséi. Így útközben, télben, újra és újra visszajönnek ezek a mesék. Visszajönnek ezek a mesék, míg asszonyságok lesznek, paraszttok lesznek. Megülik a kocsi füledt melegét, az utasok mellét és pirosra festik némelyek arcát, némi gyötrelemmel terhelik meg az alvókat.

— Farkas... farkasok... — kergették ezt a szót a csattogó vonat kerekek az Őrpető szunnyadó öntudatán keresztül, mert hogy leginkább ezeket emlegette az asszonyság. Bizonytalan és nagyon nyugós volt ez az érzés, ahogy ezek a szavak belekapaszkodtak és csak akkor tudott megszabadulni tőle, mikor a kalauz megrázta a vállát és azt mondta: — bácsi, keljen fel. Maga már megérkezett...

Őrpető felriadt, kicsit ténfergett a kocsi közepén, aztán nekilődött az ajtónak. Leszállt, megállott a vonat mellett és visszabámult a világos ablakokra. Úgy érezte, mintha a beszédes asszonyság utána nézett volna. Utána nézett a beszédes asszonyság és leszórja hozzá a soha nem végződő mese maradékát utasról, farkasról és a csizmaszárákról a havon... Belenézett a csillagtalan, jeges éjszakába, de olyan jó még a meleg vonat mellett lenni... A mozdony újra futásra

kászolódott és egymás karjait rángatni kezdték a vagónok. Elnyargalt mellőle a vonat és Őrpető ott maradt az elnémult sínek mentén. A síneken álnok lassúsággal jött be az állomásra a téli éjszaka minden megfagyott egyedülvalósága, de az asszonyosság meséje nem ment se té- se tova. Az végképp ott maradt . . .

— Nincsenek is farkasok, — mondotta halkán, suttogva Őrpető de nyomban megszégyelte magát. Minek mondotta ő ezt? Hát ha nincsenek akkor nincsenek. Azért, hogy olyan nagy léhvel-péhvel beszél róla némely vénasszony . . .

A perces állomás ablakára bámult, de azon nyomban elfujták bent a lámpát. Az elaludt ablak világával eltűnt az éjszakából minden szín, minden fény, a rábukott homály bántotta a szemét. Kicsit megborzongott, aztán megindult a hóból jött és hóba vesző kövesúton a falu felé. Lába alatt régi muzsikával kezdett csikorogni a hó és kedveskedve hajoltak felé a zúzmarával borított fák. Feje fölött süket, homályos az ég, de arra, csillagok sugároznak a falu felé . . . Csillagok ragyognak az útja elé és arra fent, szinte kék a hó. Két oldalt barna ködök terpeszkednek a szántásokon. A ködben, a köd felett óra tenyerel az ég és nini! Itt is vannak már csillagok a feje iránt . . .

Közelebb rakta, majd tova lódította mellette a fákat a gyenge mámor és most, mintha a vendéglősné jaj, nagyon is fehér karja kaszált volna előtte keresztül a havon. Úgy, amint az imént szedte volt össze előle a poharakat.

— Csak iszik az ember, nem állhatja meg az ember ha úton van, — békétlenkedett természetével Őrpető és megállt. Fülére húzta sapkáját, mert igen kemény ájer jött erről, a falu felől. Valami nagy józanságot is hozott ez az ájer, a faluról, otthonról, a családjáról. Valami úgy megmotozkálta lelkiismeretét, ahogy zsebébe nyúlt. Üres, bizony. Nincsen benne az asszonymak, gyereknek vásárfia. Elnyelte a vásárfiát az a vendéglő, hogy a tályog egye meg . . . De hát most az egyszer jó kedve volt. Igen jó kedve volt, mert neki adott igazat a törvény a föld miatt ugyanis. De mégis, vehetett volna egy peracet, vagy cukrot a gyerekeknek. Na, nem kerül mindég az ember elé vásárfia, — gondolta és megindult újra.

Nem nagy ez az út. Hét kilométer csupán. Mi az? Semmi az egy embernek. Ment hát, de mintha valami megmozgolódott volna erről, jobb felől a havon. Megmozdult itt erről valami, mert pillanatra árny suhant át a fehér havon . . . Szíve nagyot, még nagyobbat dobbant és megállt. Kimeredt szemmel nézte a leselkedő árnyat, nem tudta, de zsebéből kivette kezét, lábában pattanásig feszültek az izmai. Majd oldalt kapta fejét erről, túlfelülre de nem, mégis tán erről van valami . . . Állt az a bizonyos valami konokul, makacsul és mintha időbb, egyre időbb kujtorgott volna. Szeme túl tévedt rajta, messze és újra visszarebbent. Hát egy tavalyi kóró csak. Árva kis kórócska csupán a hóval betakart mesgyefélen.

— Még avvóna szép, hogy megijedjek, — suttogta makogva, kényszeredetten és vissza-vissza nézett, azért mégis ment, haladt tovább.

Tündöklő csillag cipelte feljebb előtte sugarát, itt is egy, odébb is egy. Most már csak azt nézte, hogy a csillagsugarak a hidegtől könnyező szemében összeverekedtek. De két fülével hátra figyelt, mert úgy érezte, hogy a beszédes asszonyság nagy mesemondással teregeti kezét a háta mögött.

— Hogy miért nem is hoztam botot magammal, — motyogott magának az út elé. Erre a gondolatra a szíve újra elkezdte kalimpálását. Zsebében összeszorította két árva öklét és mindenképpen el akarta felejteni iménti gondolatát botról, rém-ruhába bujtatott tavalyi kóróról és mindazokról, melyek a mese szárnyán belekavargóztak szunyókálásába az imént. Képzeteiben napsütést akasztott az útja elé, hogy iszen nincsenek is fagyasztó, ólálkodó árnyak a havon, se a havon, se sehol. Békés, szendergő barázdák vannak a hó alatt és a hó fölött kedveskedve lóbálják lámpásaikat a csillagok. Csupa békesség a köd ruhája és örök derüt, barátságot szór le a földre a téli éjfélnél...

Mérges lett egyszeriben nagyon, hiszen teménetelen sokszor végig ment már ezen az úton és soha nem félt. Nem félt, de megse ijedt vagy most se fél? Áh, dehogyan fél. Azért valami kezebelít hozni még se ártott volna. Ment, mendegélt hát, de ha akarta, ha nem, minduntalan visszacsengett fülébe a vonatban mesélgetett mese... pedig tudta jól, hogy nincsenek is farkasok erre felé. Ő se látott, senki se látott, csak a mesében vannak, azokban élnek és az olyan lotyogó vénasszonyok száján, mint az a beszédes asszonyság... Miket is mondott? Hogyan is mondta?... Azon vette magát észre, hogy áll, mereven áll az út közepén.

— Így kell nekem. Minek is iszik az ilyen ember, — csikorgatta össze a fogát, noha nem volt az igaz csikorgás. Csak olyan tessék-lássék volt, magának, bátorítónak, mert érezte, egyre jobban érezte, hogy ott, balfelől, de erről is, jobb felől, újra mozgolódnak az éjszakában megvadult árnyak. Mintha itt bokázna mellette az iménti kóró és messze nyúlik utána köd ruhája, pedig már köd se volt, égő ujjait a hóba vájkálták a csillagok. — Nem nézek hátra, oldalt se nézek, — mondogatta eléggé hangosan, de nyomban elhallgatott, mert fakó, riadt hangja olyan ügyefogyottan kongott a zuzmarás fák között. Most már csak az ujjait mozgatta árva zsebében és kimeredt szemekkel nézet az útra. Az utat nézte, egymást váltogató csizmáját nézte, mert jaj, nincsen ezeknél most fontosabb látni való a világon... de vigyázó, hallgató két füle szomszajosan, kétségbeesve itta azt a végtelen csöndességet, melyet az alvó mezők, roppanó jégbordák teregettek felé.

— Mi volt ez? — állott meg hirtelen, — persze, a Körösben a

jég. Vagy valamelyik nyárfa dereka? Ilyenkor fagynak meg a fák, — suttogott újra és nótát próbált köszörülni csizmája csikorgására.

Szeme riadozva ugrált erre, arra, mindenáron meg akarta keresni az éjszakába, ami nincs. Tudta hogy nincs, semmi sincs, de azért az embernek magára ügyelni jó . . . Egyszerre azt látta, hogy két nagy, tenyérszerű csillag szórja, sziporkázza fényét pont, két kínban fetrengő szeme előtt az út fölött. Magasan, majd lent táncolnak le, meg fel, le meg fel a csillagok és most, mintha a hóra ragadtak volna . . . Rátapadtak a csillagok a hóra és tán le se lehetne többet őket vakarni onnan. Mereven néznek rá a csillagok. Majd összegabalyodnak, bokázni kezdenek és járják, hogy a szeme alig bírja követni őket.

Hátamögött valami rebbent és egy pillanat alatt növekedő szörnyűségekkel népesedett be köröskörül az éjszaka. Árnyak jöttek, árnyak kavarogtak és hangok születtek, de mintha ez a hangzón valami rémséges történetek indulója volna.

— Hiszen baka voltam én, hiszen a fronton voltam én, — próbálta visszahozni tünedező emberségét de egyébként nagyon úgy érezte, hogy szaladni volna jó. Jó volna szaladni minden szörnyűséget maga mögött hagyó szaladással. Jó volna futni, nyargalni, hogy a lába se érné a havat . . . Jó volna futni, nyargalni, és keresztül gázolni minden gyötrelmes rémületet, mely ádáz fenekedéssel nyújtja ki utána karjait. Fejéből örökre távozni készülődött a gyenge mámor, de még egyszer megemelgette a fák zuzmarás karjait két oldalon. Kicsit odább nyilalt a szemében a hó alatti szántás, mert szántás van itt, erre még az őszből emlékezett. Elröppent a maradék mámor, de most meg a józanság tenyerelt nagyon a mellére. Ez se jó, így magányos éjszaka . . .

De szaladni se lehet, mert úgy elütik futtában az embert . . .

— Kik ütik el na, kik ütik el? — vágta ki lábát az útra büszkén, keményen, de jaj, egyszerre bizonyosan látta, hogy két égő, pirosuló tűzfészek villant meg amott a havon . . . Vagy a csillagoknak nyúlt le ide a lába? Nem, nem tudja biztosan. Lám csak, csakugyan nem látja sehol se őket . . . de most meg mintha valami keresztül nyalt volna a horgasinán! Hátra fordult olyan hirtelenséggel, mint a villanás. Nem látott semmit csak azt, hogy szeme előtt nő, dagad a hó. Előre fordult, majd újra hátra fordult és égő piros pontok ugráltak körös-körül. Közelebb, távolabb vibráltak, táncoltak az égő szörnyetegszemek és nem tudta, hogy már jó ideje áll egyazon helyen.

Valami pattant, valami homályos célok felé rugtatott a töltés mellett és ni-ni, most már közvetlen közel villantak fel az égő pontok.

Nincs menekvés hát. Hé-lelkének immár nincs hová lenni.

— Nincs botom, nincsen botom . . . — tört fel melléből az ősi, gyermeki védekezés. Megbujt gyötört lelke ebbéli hiányosságán, mintha olyan nagyon számítana ez most valamit. Mintha ha mondja, menten abba hagyják az üldözést a szörnyek és békesség fog terülni maradék útja elé.

Állt az út közepén és haja is az égfelé emelkedett mind egy szálig. Eleintén csak felemelte sapkáját a levegőbe, de aztán csendes huppanással letaszította onnan. Egyik szemét le nem vette volna az útról széles e világért, a másik szemével már az út menti eperfát nézte és tán suttogta is : hogy mindgyárt fel mászok én erre . . . De a lelke legmélyén megbujt valahol a hátralévő éjszaka minden fogvacogtató kinlódása a fa tetején. Otthon asszonya várja, a gyerek várja. Asszonya várja, puha, meleg ágy várja. Olyan utasemberre pedig nem szokott megvirradni soha, aki ott várja a téli hajnalt a fa tetején.

A régi, virtuskodó frontokról rászakadt a menekülő ösztön, menteni, menekülni. Hátra ugrott, mintha le akarná gázolni a háta mögött ólálkodó rémségek nyakát és fojtogatásra nyujtotta előre ujjait. Vadul beleszagolt az éjszakába, mintha vizslanyomon akarná megtalálni az égő szemű fenevadak nyakát és birkozni, vívni életre, halálra. Birkozni az asszonyért, gyermekért, a meleg otthonért. Zúgva, dühörögve ömlött keresztül vérén, idegén a verekedési vágy : verekedni ! Verekedni farkassal, ördöggel.

— Hun vattok mán he? — valóban, most nagyot kiáltott, de ni csak. Nincs már sehol, de sehol a farkas iménti égő szeme.

A kemény ájer csiklandozva locsolgatta gőzölgő üstökét, persze, hajadon fejfel áll itt az út közepén.

Megkereste hát sapkáját és a fejébe tette. Szétnézett kötekedő, nyugtalan nézéssel, de nem volt körülte más, csak ami valójában volt, a havas, halgatag mezők tavalyi kórókkal a mesgyeféleken. Jámborul, ügyefogyottan dalolt az út mellett a telefonkaró. Dalolt gyermekéről és arról, hogy a vendéglősné miként könyökölt előtte az asztalon, mikor a bor árát számolgatta volt. Kicsit erősebben fújt a szél és helyükre pakoltak vissza a csillagok.

Órpető felnevetett édes, gyermeki nevetéssel.

— Vannak is itt farkasok, fene, — szinte bosszankodva nézett szét. Hiába, majdnem szaladásra ösztökélte rémülete az imént. Micsoda szégyen lett volna Úr Isten, micsoda szégyen. Igaz, hogy nem látta volna senkisémet, de azért szaladni mégsem emberi dolog. Szaladni attól, ami nincs. Mert így, utólag, azt is érezte, hogy nehezen tud az megállani, aki egyszer szaladni indult. — Ha-ha-ha, ha-ha-ha, — nevetélt, mert olyan jól esik ez a kis nevetés. Nevetés a farkasról, a beszédes asszonyságról. Hogy miket ki nem talál útközben némelyik.

Vidoran lökte lábát az út elé, már csak két kilométer az út csupán, avagy három . . . és otthon lesz, otthon. Csupas az öklével tömködté zsebét, dörückölte, hiába, a gyereknek illet volna valami vásárfiát hozni. A gyereknek hozni, az asszonynak hozni. De mikor olyan barátságos hangulata volt annak a vendéglőnek . . . így, útközben pedig olyan könnyen járatlan utakra téved az ember.

Szabadon hulltak, kopogtak lelkéből kifelé a gondolatok. Gondolatban csakugyan megtámadták a farkasok, és ő birokra kelt velük

ennen pusztá kezeivel és egyet megfojt, másikat másként, de elbánik úgy velük, mint annak rendje. Farkas bundája lesz a vásárfia, asszony-nak, gyereknek, mint régen, ahogy az apját hallott mesélni volt. Nagyapjával kint járt így télvíz idején a réten és hát jöttek a farkasok. Jött, jött a farkas. Előbb csak egy, utána másik, harmadik... Ők ketten voltak árva favillával, a tűzrevaló dolga véget és hát agyon verték. Agyon biz azt.

Tanyaház állott az út mellett. Az egyetlen, ami épült a falutól az állomásig. Mécsvilág pislákol az ablakban és mintha bent, lassan, lábujjhegyen mozgolódnának...

— Ez nem szép szerént van, — állott meg Őrpető és most már másmilyen kalandok, képzelődések foglalták el az előbbieket helyét. Mert arról is sokat hallott, hogy rablók, zsványok szokták megtámadni így magános télidőn az ilyen tanyaházakat. A háznépet legyilkolják, a házat kirabolják... a multkor is meg volt írva egy ilyen eset az újságban. Melyikben is? Tán a Friss újságban, vagy a Szabadszóban... Lopakodva ment az ablak felé. Keresztül ugrott az árkon és hogy csöppet is félt volna, arrul szó sincs. Vastag karó volt a ház sarkánál a havon, nyilván, napközben hajintották a kutya után. Két marokra fogta és meg suhintotta. Dejszen, ez lett volna nála csak az imént... de erre a gondolatra szégyenkezve ment az ablak alá, belesett az ócska függönyön. Eleve készült, hogy no most, mi lesz most. Már hős volt, bátor volt, nagyon is keresztül ment az imént a tűzkeresztelőn.

A tanyás ült a kemencepadkán és pipázgatott. Felesége éppen most egyengette a dagasztóteknyőre a kovászfát, kenyérsütéshez készülődtek ezek a hajnal elé...

— Nincs itt semmi se, — dűnnyögött Őrpető csalódva, de azért jobban esett a lelkének, hogy valameddig a szobába bámult. Nézte a tanyásné puha, álmos ténfergését és azt, hogy riszálta magát a szita után. A macska ott nyujtózkodott a kemence tetején, messze lecsüngött első lába. Az asszony szitált, szitált és álmok, álmodások hulltak szét ringó csipőjéről. A tanyás mozdulatlanul, rendületlenül pipált a padkán és szemhunyas nélkül nézte asszonyát.

Őrpető elfordult az ablaktól, az árkon keresztül ugrott és tarkójára csapta sapkáját, megindult nagy megnyugvással a falu felé.

Tán fűtyürészett is. Nem, ezt nem állítom, de mikor meglátta meglehetősen messziről a falu szélső házat, szinte hálálkodva nézet szét a csillagok között, akik mégse hagyták szégyenbe az úton. Némi zsoldárok is motoszkáltak a lelke mélyén, zsolozsmák, hálák mindazért a nagy békeségért, amelyet valaki mégis csak kiterít az útra az utas elé.

Ekkor valami olyas történt, ami teljesen kiszívta Őrpető arcából a vért.

Történt pedig, hogy puska lövés szakította szét ezer darabra az éjszakát. Erről jött a lövés, a Holt-Körös felől, karikára cserdült a

falu fölött, majd elnyúlt messze a havas mezőn és Őrpetőnek olyan furcsa bizsergés nyargalt végig a horgasinán. Megfordult már, szembe nézett már újabb veszedelemmel és látta, hogy valaki tétovázva mozdult meg a hó tetején és abban a pillanatban egy nyúl bukfenchezett keresztül előtte a kövesúton. Elsőrjázott a nyúl Őrpető előtt, mire eszmélkedett, már az út árkában járta élete utolsó táncát.

— Ez Oromos sógor a vadorzó, — acsarkodott benne a bizonyosság, de az is nyomban megvilágosodott előtte, hogy íme, itt van, itt sőrjádzik előtte a vásárfia. Ormos sógor meg lüjjék másikat ha nyúlra éhezett. Itt van előtte a vásárfia, a gyerekeknek, asszonyoknak, egész háznépének és ez a vásárfia kárpótolni fogja iménti, mostani szégyenlős vívódását.

Beleugrott a nyúl után az árokba. Idegében, vérében lobott vetettek a felajzott és el nem pazarolt dühösködések farkasokkal való verekedésekről, betyárokkal való civódásról. Szörnyű, ádáz tusakodással vetette rá magát a nyulacsakára. Az rémülten ugrott ki karmaiából és máris ott bokázott a havas szántáson. Ahol nemrég kitárult előtte az ősz minden szépe és káposztalevele. Ahol olyan szép volt a nyár és most pedig ádáz méreggel nyujtja felé tenyerét ez a behemót ember... az előbb a másik ember és puska is szólt. Sörét van itt a horpaszában...

— Megvagy kutya, — csikorgatta össze Őrpető a fogát őszintén, emberi módra. Megmarkolta a nyúl nyakát. — Megvagy... — csikotogta és visszagázolt az útra.

A nyúl csüggedten, hervatagon csüngette négy lábát és a vadorzó errébb mozgolódott a Holt-Körös felől. Őrpető öklével megtörölte bajuszát, szeme csillogott, csillogást vert ki rajta a verekedés vágya. Megfenyegette a közeledőt, mintha mondta volna, hogy gyere csak, gyere. Majd elbánok én veled. Sógor vagy nem sógor, de a nyúl az enyém... Mondom, mintha mondta volna. Az orvadász tétován álldogált a havon, összeütögette bokáját. Őrpető nagy, hosszú léptekkel hajtatott a faluba. Vigan lóbálta kezében a nyulat. A megnőtt, földre keveredett csillagszemek mögötte maradtak, mint ahogy elmaradtak az életre kelt mesék. Mögötte maradt a vendéglősné öröme, bora. Csak egy bizonyos immár: a vásárfia. És az, hogy reggel senki se mondja meg, hogy Őrpető, az éjjeli vándor, mily hősi gusztussal vívta magányos harcát a behavazott mezőn.

Szabó Pál.